

НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИЙ ЦЕНТР З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ

Навчально-тренувальний центр з управління персоналом (далі – НТЦ УП) є структурним підрозділом ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у складі факультету управління персоналом, соціології та психології і функціонує вже шостий рік з метою створення середовища активного розвитку і особистісного зростання студентів, випускників, викладачів та абітурієнтів факультету.

Фахівці НТЦ УП зорієнтовані на активне впровадження компетентнісного підходу в своїй діяльності, що знайшло відображення у стратегічних напрямках роботи НТЦ. Так, навчально-тренувальний напрям роботи НТЦ УП – це відпрацювання професійних компетенцій студентів щодо реалізації основних процесів з управління персоналом з використанням сучасних інформаційних технологій; набуття конкретних практичних навичок роботи зі спеціалізованими програмними продуктами за профільними дисциплінами та науками.

Науково-дослідницький напрям роботи НТЦ УП передбачає: підготовку студентів до науково-дослідної роботи та написання магістерських дипломних робіт, сприяння поточній науково-дослідній роботі студентів, розвиток і поглиблення основних дослідницьких компетенцій, підтримку творчої ініціативи та креативності студентів.

Тренінговий напрям роботи НТЦ УП зі студентами спрямований на поглиблення тих соціально-психологічних і професійних компетенцій, що формуються профільними науками та дисциплінами за допомогою проведення тренінгів викладачами університету та запрошеними фахівцями.

Адаптаційний напрям для студентів-першокурсників – це формування їхньої адаптаційної мобільності через сприяння в адаптації до навчання, допомогу в розумінні традицій і особливостей університету; надання інформації про всі можливості університету, зокрема, бібліотеки; ознайомлення з освітніми Інтернет ресурсами, сприяння згуртуванню колективу. Водночас, для студентів старших курсів – це підтримка у налагодженні спільної роботи та допомоги один одному; розвиток ініціативності; розвиток такої компетенції, як робота в команді; допомога у адаптації на першому робочому місці; розвиток навичок публічного виступу та ефективної самопрезентації тощо.

Отже, кінцевою метою діяльності НТЦ УП є підвищення конкурентоспроможності випускників факультету управління персоналом, соціології та психології на ринку праці через формування та розвиток соціально-психологічних, професійних і науково-дослідницьких компетенцій і сприяння прискоренню їх адаптації до професійної діяльності на основі посилення практичної підготовки та поглиблення змісту фахових дисциплін з урахуванням компетентнісного підходу.

Основним інструментарієм досягнення означеної мети є: впровадження тренінгових технологій у навчальний процес на регулярній основі; розробка та проведення тренінгів для студентів і викладачів, здійснення науково-пошукових досліджень і проектних розробок відповідно до цільової спрямованості НТЦ УП.

Висока аудиторна завантаженість, суттєве зростання популярності НТЦ УП серед студентів і викладачів факультету є свідченням ефективності основних напрямків роботи НТЦ УП.

*Оболенська Т. Є., проректор з науково-педагогічної роботи, д.е.н., професор
Рижук Ю. М., к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
Чабанюк О. А., к.е.н., доцент кафедри обліку підприємницької діяльності*

ОМБУДСМЕН ПО ПРАВАМ СТУДЕНТІВ У МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна система вищої освіти в Україні зазнала значних змін, що пов'язується з створенням країнами Європи єдиного освітнього простору (відомий як Болонський процес), який базується на принципах збереження національної самобутності підготовки фахівців різних країн. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система як інструмент Європейського про-

сторю вищої освіти допомагає зробити навчання прозорішим, а також сприяє підвищенню якості освіти.

Якість як оціночна категорія завжди пов'язана з результатами, а отже, основними категоріями студентоцентрованого навчання є компетентності та результати навчання. Згідно з методологією Тюнінг², результати навчання – формулювання того, що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання. Можуть відноситися до окремого модуля або також до періоду навчання (освітньої програми першого, другого чи третього циклів). Результати навчання визначають вимоги до присудження кредитів [1, с. 5].

Проблема забезпечення якості вищої освіти відображена як ключова у всіх стратегічних документах Болонського процесу та є одним із напрямів розвитку Європейського простору вищої освіти. Європейські підходи до розбудови систем забезпечення якості вищої освіти на інституційному, національному та європейському рівнях знаходяться у процесі еволюційного розвитку у взаємозв'язку з іншими ключовими інструментами реалізації Болонського процесу [2, с. 30].

Розбудова потужної та відповідальної національної системи забезпечення якості вищої освіти відповідно до європейських орієнтирів передбачає:

– підвищення компетентності фахівців, які працюють у сфері вищої освіти щодо сучасних моделей, механізмів та інструментів забезпечення якості (у т. ч. на основі вивчення провідного міжнародного та вітчизняного досвіду);

– розроблення та реалізації на рівні кожного закладу вищої освіти інституційних систем забезпечення якості відповідно до європейських стандартів, їх апробації та вдосконалення задля забезпечення максимальної адаптації до локальних умов;

– проведення відкритого професійного обговорення серед освітянської спільноти проблеми забезпечення якості вищої освіти задля забезпечення об'єктивної оцінки поточного стану та оптимального розвитку цього процесу в Україні [2, с. 30].

Відповідно до статті 16 Закону України «Про вищу освіту» [3] система забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і **заходів**:

1) визначення принципів і процедур забезпечення якості вищої освіти;

2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах і в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і **заходів**.

Розвиток студентоцентризму – омбудсмен як складова механізму реалізації студентоцентризму

З урахуванням того, що в Україні панує ілюзія, що сфера освіти може реформуватися зсередини, спираючись на свій високий інтелектуальний потенціал з обмеженою зовнішньою ресурсною підтримкою. Належна система забезпечення якості передбачає створення розвинених інструментів мотивації до неї навчальних закладів, викладачів і студентів. З одного боку, найзацікавленішою стороною в отриманні високоякісної освіти є студентство. Сприйняття студентів як об'єкту впливу, а не самостійного учасника освітнього процесу, позбавляє освітню систему шансів на успіх. З іншого боку, повернення наукового дослідження в освітнє поле повинно стати надійним підґрунтям забезпечення якості вищої освіти як основного засобу технологічного прориву України. Студенти мають брати участь і впливати на організацію і зміст освіти у вищих

² Матеріали міжнародного проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі», Тюнінг (Tuning educational structures in Europe, TUNING), який ініційований у 2000 р. європейськими університетами (координатором проекту є Університет Деусто, Іспанія) за активної підтримки Європейської Комісії з метою поєднання політичних цілей Болонського процесу та Лісабонської стратегії реформування європейського освітнього простору. Філософія проекту Тюнінг сформульована у вигляді його девізу – узгодження освітніх структур та освітніх програм на основі різноманітності та автономності.

навчальних закладах, що закріплено Празьким комюніке (2001 рік). Такий підхід обумовлений положенням студентів як одних з основних бенефіціарів вищої освіти, що повинні мати право і можливість впливу на зміст навчання та результати освітньої діяльності. Ці принципи визнаються в Україні, але тривалий час не отримували реальної інституціональної підтримки: організаційної, методичної, моральної та матеріальної. Такий стан речей пояснювався інертністю громадської думки в цьому напрямі, недостатньою обізнаністю та активністю студентських організацій і спільнот і неусвідомленням потреби в цьому з боку менеджменту вищих навчальних закладів та органів державного управління освітою. Активізація студентів у забезпеченні якості вищої освіти передбачає створення розвиненого набору інструментів оцінки та моніторингу діяльності навчальних закладів, а також студентського впливу на її вдосконалення. Практично роль студентства обмежується участю в більш або менш формальному соціологічному опитуванні стосовно їх задоволеності навчальним процесом та освітнім сервісом, «голосуванням ногами» при виборі елективних дисциплін і відвідуванні занять. Перспективи розширення участі студентів у забезпеченні якості вищої освіти в Україні пов'язані з реальною імплементацією нової редакції Закону України «Про вищу освіту» та Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та наступних (після 2006 року) документів.

Участь студентів у внутрішньому забезпеченні якості передбачає:

- визнання ролі та місця студентів в політиці закладу та затверджених процедурах забезпечення якості;
- залучення до офіційного механізму затвердження, перегляду та моніторингу освітніх програм;
- можливість впливу на розроблення критеріїв, правил і процедур оцінювання студентів;
- відбір викладачів та оцінку їх діяльності;
- достатність наявних навчальних та інформаційних ресурсів;
- доступ до публічної інформації [2, с. 53–54].

Розвиток потенціалу вищої освіти Erasmus+ на 2015 рік передбачав кілька проектів [4], можливість участі в одному з яких виборів ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана». Проект «**Створення інституту Омбудсмена по правам студентів**» («Advocacy Establishment for Students through Ombudsman Position» – AESOP) передбачає створення відповідної організації, відмежованої від органів студентського самоврядування щодо представлення та захисту прав студентів. Спільно із шістьнадцятьма вузами з різних країн Європи (Фінляндія, Велика Британія, Польща, Грузія, Португалія, Австрія та Азербайджан (координатор – університет «Хазар»)) планується вивчити можливість та вжити необхідних заходів щодо запровадження такої інституції, як студентський омбудсмен.

Виходячи з позиції відокремленості омбудсмена по правам студентів від органів студентського самоврядування, ключовими вимогами до кандидатури омбудсмена має бути його практичний досвід роботи щодо навчально-виховної, викладацької та наукової роботи в університеті, високі моральні якості та досвід правозахисної діяльності. Все це дозволить створити умови, за яких омбудсмен по правам студентів не лише забезпечить захист і запобігання порушенням прав і свобод студента або сприяння їх поновленню, а й представляти інтереси студентства у механізмі забезпечення якості освіти.

Студентоцентроване навчання і викладання відіграють важливу роль у стимулюванні мотивації студентів, їх самоаналізі та залученні до освітнього процесу. Це означає ретельне обговорення процесів розроблення та реалізації освітніх програм та оцінювання результатів навчання. У той же час, вищі навчальні заклади повинні забезпечити реалізацію програм щодо забезпечення якості таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у творенні освітнього процесу, і що оцінювання студентів відображає цей підхід [2, с. 74]. Забезпечення активної участі студентства через інститут омбудсмена по правам студентів, вважаємо, логічним і виправданим. Це дозволить повне впровадження загальноновизнаних принципів студентоцентрованого навчання, а саме:

- поважати і враховувати різноманітність студентів та їх потреби, уможливаючи гнучкі навчальні траєкторії;
- враховувати та використовувати різні способи надання освітніх послуг, якщо це доцільно;
- гнучко використовувати різноманітні педагогічні методи;
- регулярно оцінювати та коригувати способи надання освітніх послуг і педагогічні методи;
- заохочувати відчуття автономності у того, хто навчається, водночас забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача;
- сприяти взаємній повазі у стосунках «студент-викладач»;
- мати належні процедури для розгляду скарг студентів.

Відповідно до стандартів і рекомендацій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти щодо прогресу студентів та їх майбутніх кар'єр, процедури забезпечення якості для

оцінювання передбачають таке: • оцінювачі знайомі з існуючими методами проведення тестування та іспитів і отримують підтримку для розвитку власних навичок у цій сфері; • критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь; • оцінювання дозволяє студентам продемонструвати міру, в якій було досягнуто запланованих результатів навчання. Студенти отримують відгук, який, за необхідності, пов'язаний з порадою щодо процесу навчання; • де можливо, оцінювання проводиться більше як одним екзаменатором; • інструкції з оцінювання враховують пом'якшувальні обставини; • оцінювання є послідовним і чесно застосовується до всіх студентів і проводиться відповідно до встановлених процедур; • визначена офіційна процедура розгляду звернень студентів [2, с. 75]. Жодна існуюча студентська самоврядна організація, залишаючись у межах своєї компетенції, не зможе забезпечити всі перераховані вище умови, оскільки останні пов'язуються безпосередньо з необхідністю діяльності відповідної інституції на професійній основі, як це передбачено для омбудсмена по захисту прав студентів.

Сьогодні вузи – це не тільки установи, де молоді люди здобувають вищу освіту. Це центри громадського і творчого життя молоді. Як показує практика, в процесі навчання нерідко виникають спірні, проблемні, іноді конфліктні ситуації між студентами та адміністрацією вузів, викладачам.

Сучасне поняття механізму забезпечення прав людини має ґрунтуватися на визнанні різноманітних спеціальних інститутів захисту прав людини. І важливе місце в ньому повинні займати не тільки суди загальної юрисдикції, Конституційний суд, органи прокуратури, уповноважений з прав людини, а такі спеціалізовані органи, як омбудсмен з прав студентів, омбудсмен по захисту прав військовослужбовців і т.д., діяльність яких сконцентрована на вирішенні проблеми забезпечення прав і свобод однієї соціальної групи населення.

У класичному вигляді інститут омбудсмена вперше з'явився сто років тому в Швеції! Інститут університетського омбудсмена значно молодше. Він виник у 1960-і роки в США в період загострення соціальних відносин, пов'язаних з війною у В'єтнамі. В даний час у США посада омбудсмена існує більш ніж у 200 університетах. В Україні досвіду функціонування та роботи такого інституту немає.

У зарубіжних країнах омбудсмен є як би громадським спостерігачем, покликаним здійснювати контроль за діяльністю адміністрації, викладачів (педагогічного колективу) і колективу студентів.

Цей інститут створено там для розгляду звернень, скарг, що надходять і винесення рекомендацій з вирішення спорів, конфліктів і розбіжностей. Всі суперечки і конфлікти омбудсмен покликаний вирішувати як незалежна і незацікавлена особа, керуючись принципом справедливості, нормами українського законодавства і статуту вузу. Наприклад, для подачі звернення омбудсмену вузу в загальнодоступних місцях знаходяться бланки трьох видів: для студентів, викладачів і співробітників. Вони заповнюються і подаються анонімно. І розглядаються в максимально короткі терміни. Людина так само може особисто зустрітися з омбудсменом. Як і в першому випадку, йому забезпечується повна конфіденційність. Розгляд звернення омбудсменом – є важливим, але не визначальним елементом в його роботі.

Будучи особою нейтральною омбудсмен зобов'язаний уважно розглянути звернення (скаргу) не тільки з позиції її подавця, але і з позиції людини, відносно якої вона спрямована. Основний девіз тут – не нашкодь: звернення (скарга) не повинна стати джерелом напруги в колективі, знаряддям, за допомогою якого можна зводити рахунки або паплюжити репутацію людей. Омбудсмен у вузі не повинен бути прихильником інтриг, інакше це «підірве» весь колектив.

Досліджуючи звернення (скаргу), омбудсмен проводить незалежне, нейтральне і конфіденційне розслідування. При цьому він має право доступу до всіх документів несекретного характеру, може проводити бесіди з представниками адміністрації університету, члена колективу студентів, викладачів і співробітників. Ніхто не має права перешкоджати діяльності студентського омбудсмена.

По завершенні розгляду звернення омбудсмен приймає рішення рекомендаційного характеру. Якщо воно не виконується, він доповідає про це в усній або письмовій формі вищим органам університету.

Уповноважений з прав студентів Університету веде також роз'яснювальну роботу в університеті щодо норм і правил, відповідно до яких вирішуються конфлікти.

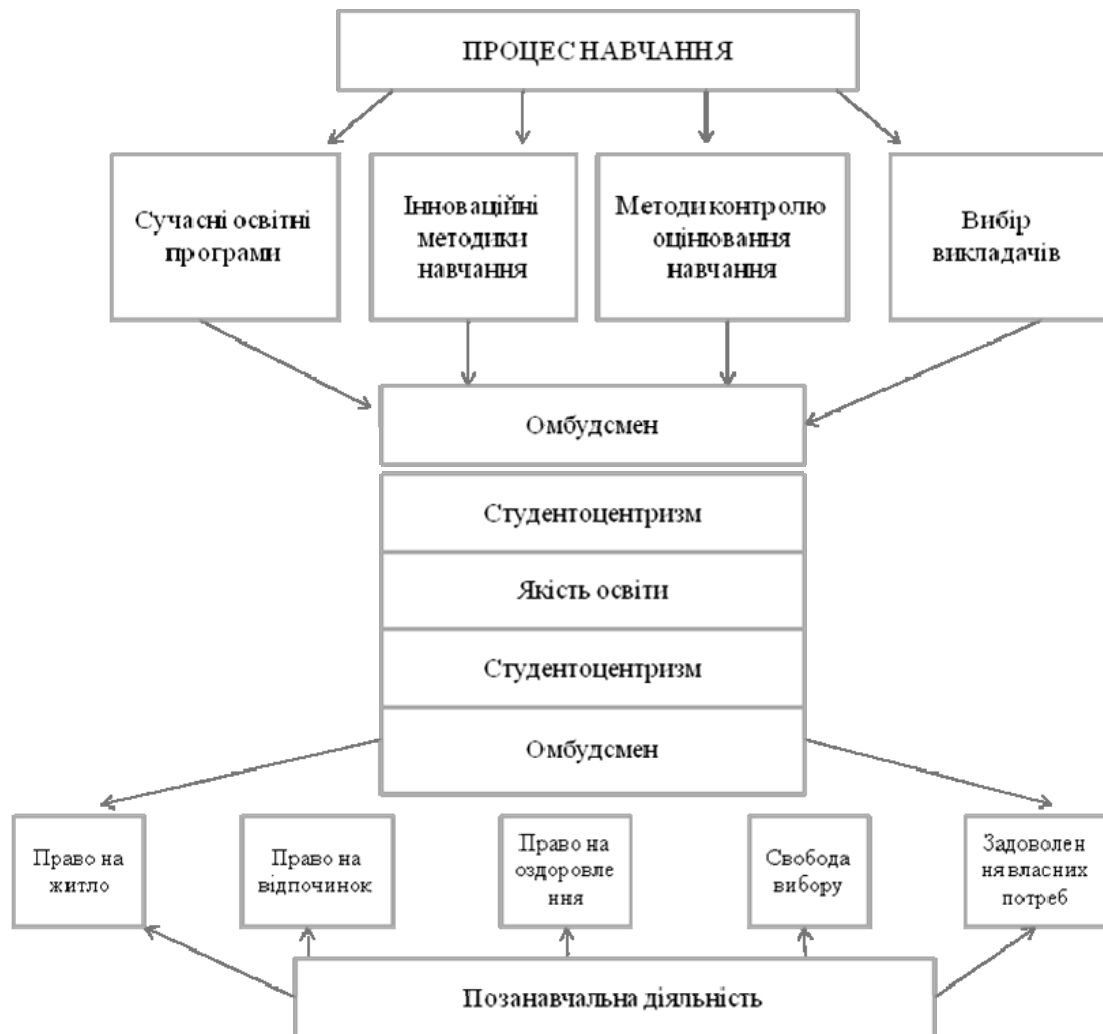
Підсумовуючи міжнародний досвід, ми можемо на прикладі показати як відбувається призначення омбудсмена. Він може призначається наказом ректора після затвердження його кандидатури Вченою радою університету. На цю посаду може бути призначена особа з числа професорсько-викладацького складу університету, що має стаж роботи в цьому вузі не менше 5 років, що користується авторитетом серед студентів, викладачів і співробітників. Дострокове припинення повноважень омбудсмена можливо в двох випадках: а) у разі добровільної відставки самого ом-

будсмена; б) з ініціативи ректора та Вченої ради при невиконанні омбудсменом своїх функцій або грубого порушення ним норм чинного законодавства та положень, Статуту вузу.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана має розгалужену систему студентського самоврядування та інших відділів, що займаються забезпеченням прав студентів. Кожен підрозділ ефективно працює виключно в межах своєї компетенції, але за таких умов ускладнюється сам процес звернення та захисту прав кожного окремого студента.

Створення окремої організації щодо захисту прав та інтересів студентів виведе на високий рівень процес розгляду звернень (скарг) усіх осіб, що навчаються в університеті. Тільки така організація європейського зразку зможе забезпечити прозорість та ефективність відстоювання своїх прав кожним студентом у сучасних умовах Університеті!

Основними навиками, компетенціями та спеціальними знаннями, які напряду пов'язані із запланованою діяльністю університету є: соціальний і правовий захист студентства в різних сферах суспільного життя.

— то Хто такий студентський омбудсмен сьогодні?

— Можна сказати, що це людина, яка допомагає знайти компроміси між конфліктуючими сторонами і яка вирішує різні проблеми, як, скажімо, уповноважений з прав людини, тільки робить це стосовно студентів.

— А в чому саме полягають його функції, і які він має повноваження?

— Одне з головних його призначень – це донесення до студентів коректної інформації від Міністерства освіти і навпаки, а також побудова між ними діалогу, виходячи з реального стану речей.

Говорячи про студентського омбудсмена головне, то це не його повноваження, а його можливості. Уповноважений з прав студентів в Університеті повинен дійсно представляти інтереси студентів. Головний критерій ефективності його роботи – це рівень довіри і підтримки з боку студентства: який відсоток студентів знає про існування цієї особи, його прізвище, контактні дані та т.д, розцінюють його, як реальну можливість вирішення проблеми. Чим більші студент-

ські маси вірять у нього, йдуть за ним, тим більше його повноваження. Якщо за ним стоять тисячі, то з ним неможливо не рахуватися. Для вирішення цього та інших питань, пов'язаних з діяльністю уповноваженого з прав студентів в Університеті, необхідна нормативна основа, розробкою якої ми зараз займаємося, в рамках програми Erasmus +.

Література

1. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
2. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014; 2014 р. – № 37–38. – С. 2716. – Ст. 2004.
4. «Про програму Erasmus+». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html>

Паламарчук В.В., Голова Студентської академічної ради університету студентка факультету економіки АПК, IV курсу
Савченко А.Ф., студент факультету маркетингу, II курсу

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СТИМУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Студентське самоврядування в Україні стрімко розвивається з орієнтацією на досвід європейських країн, залишаючи при цьому особливості національного менталітету. Це зумовлено відходом від радянського розуміння про навчання, новими законодавчими актами та Законом України «Про вищу освіту».

Навчаючись в університеті і будучи активним членом студентських рад, молодь не лише отримує знання в обраній професійній галузі, але і формує активну громадську позицію. Студент починає думати глобальніше, виходить за межі свого особистісного простору і намагається визначити, які проблеми існують в окреслених розміром університету масштабах, з якими зіштовхуються члени спільноти. Тобто студентське самоврядування є плацдармом для виховання як майбутніх лідерів, так і просто свідомого суспільства з високим рівнем соціальної відповідальності та розумінням концепції сталого розвитку, що є однією з основних цілей самоврядування.

Студентське самоврядування – рушійна сила реформування сфери освіти. Молодь бере участь у розробці законодавчих актів у системі освіти, об'єднується у різноманітні громадські організації, метою яких є подолання корупції у ВНЗ, встановлення прозорості діяльності та підвищення вимог до діяльності університету. За останніх півтора року після імплементації Закону України «Про вищу освіту» органи студентського самоврядування отримали ще більше повноважень і стали автономними у взаємовідносинах з адміністрацією навчального закладу. Однак, це не має ставити бар'єр між такими суб'єктами, як студенти, викладачі та адміністрація, оскільки у їхній взаємодії народжується те, чого ми прагнемо – покращення наданих освітніх послуг. Самоврядування значною мірою змінило свою роль і стало невід'ємною частиною успішного функціонування університетської структури.

Студентське об'єднання – реформатор навчання на рівні університету. Розглянемо це на прикладі конкретного органу студентського самоврядування.

Студентська академічна рада (надалі САР) – представник студентства у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. Університет швидко рухається в напрямку зближення зі стандартами якості європейської освіти. Особливу роль у цьому відіграє САР через:

- моніторинг студентського середовища та його нагальних проблем;
- оперативне реагування на звернення студентів про порушення їх прав;
- реалізацію студентських ініціатив наукового, соціального, виховного та культурного характеру;
- чітку позицію стосовно подій, які відбуваються в державі і закордоном;
- обмін досвідом і зближення зі студентами інших ВНЗ.